

Наталія Зоріна

науковий співробітник відділу
науково-освітніх інформаційних ресурсів,
Державна науково-педагогічна бібліотека України
імені В. О. Сухомлинського,
м. Київ, Україна
e-mail: n.zorina@i.ua
ORCID ID: 000-0001-7627-7805

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ОВОЛОДІННЯ ФАХОВОЮ ТЕРМІНОЛОГІЄЮ У БІБЛІОТЕЧНІЙ ГАЛУЗІ

Розглянуто можливості використання фахових термінологічних словників у процесі мовно-термінологічної підготовки фахівців бібліотечно-інформаційної сфери як важливого складника їх професійної підготовки. Наголошено, що знання і глибоке розуміння фахової термінології є однією з найважливіших професійних якостей фахівця, одним з головних показників сформованості його професійної компетентності. Визначено місце і роль термінологічних фахових словників як ефективних засобів оволодіння фаховою термінологією у навчальній, професійній та науково-дослідницькій діяльності, а також у процесі професійного саморозвитку бібліотечних працівників. Акцентовано, що використання фахових термінологічних словників є ефективним у процесі опанування науковою та фаховою термінологією – від засвоєння фахової термінології загалом до поглибленого вивчення термінів і розуміння термінології як упорядкованої системи. Систематичне користування термінологічним словником сприяє виробленню навичок коректного вживання як спеціальних, так і загальнонаукових термінів, розширенню й збагаченню словникового запасу, засвоєнню нових знань. Розглянуто значення терміна «термінологічний словник», охарактеризовано функції термінологічних словників та їх класифікацію щодо цільового й читацького призначення. Окремо відзначено, що під впливом трансформацій, яких зазнає бібліотечно-інформаційна галузь внаслідок інформатизації, розширення міжнародних зв'язків і переорієнтування діяльності наукових бібліотек у напрямі формування єдиного інформаційного простору, важливого значення набуває питання іншомовної підготовки фахівців, зокрема й термінологічної. Опанування іншомовною фаховою термінологією є суттєвим чинником конкурентоспроможності фахівця будь-якої галузі, у тому числі й бібліотечної. Схарактеризовано довідкове видання «Каталогізування документів: короткий термінологічний словник». Зроблено висновок, що термінологічна грамотність працівників бібліотечної галузі є важливим і обов'язковим компонентом їх професіоналізму, а використання фахових термінологічних словників – ефективним засобом формування професійного мовлення.

Ключові слова: *термінологія, бібліотечно-інформаційна термінологія, термінологічний словник, термінологічна грамотність, професійне мовлення.*

Актуальність. Одним із напрямів розвитку бібліотечної справи, визначених у Стратегії розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України», є забезпечення

професійного розвитку персоналу бібліотек, оновлення системи бібліотечно-інформаційної освіти та підвищення кваліфікації працівників бібліотек. Реалізація на пряму передбачає забезпечення підготовки конкурентоспроможних бібліотечних фахівців, а також гарантованої можливості їх безперервної освіти відповідно до міжнародних стандартів.

Важливим складником професійної підготовки фахівця будь-якого профілю, окрім засвоєння базових теоретичних знань, є формування умінь і навичок практичної діяльності, зокрема мовно-комунікативна підготовка, оволодіння фаховою термінологією, формування термінологічної культури. Це є вкрай актуальним як для навчальної, так і для майбутньої професійної та наукової діяльності, «бо лише за умови ґрунтовного оволодіння спеціальною лексикою успішна трудова діяльність є можливою взагалі» [1]. Знання наукової та фахової термінології сприяє засвоєнню нових знань, формуванню навичок наукового й професійного спілкування, умінь роботи з текстами фахового спрямування, науковою літературою тощо. Не останню роль у формуванні термінологічної грамотності фахівця відіграють фахові термінологічні словники – у навчальній, професійній та науково-дослідницькій діяльності, а також у процесі професійного саморозвитку. Галузеві термінологічні словники допомагають розвивати загальну культуру мовлення і вдосконалювати культуру професійного мовлення фахівців. Науковий інтерес до галузевих термінологічних словників та їх використання як ефективного засобу формування термінологічної грамотності фахівців бібліотечно-інформаційної сфери пов'язаний із завданням створення довідкового видання «Каталогізування документів: короткий термінологічний словник», що є складовою виконання наукового дослідження «Інформаційні ресурси освітянських бібліотек у розвитку педагогіки, психології та освіти» (2020-2022; наук. кер. – Л. О. Пономаренко, канд. наук. із соц. комунікацій).

Аналіз досліджень і публікацій. Питання становлення української бібліотечної термінології розглянуто у монографії Г. І. Солоіденко [19], де здійснено глибоке і ґрунтовне ретроспективне дослідження процесу історичного становлення й розвитку вітчизняної бібліотечної термінології упродовж ХХ ст., розглянуто особливості її формування і зміни, яких вона зазнавала в умовах ідеологічних, політичних та соціально-економічних обставин на різних етапах свого розвитку. Питання актуальності мовно-термінологічної підготовки, формування мовно-термінологічної компетенції у професійній підготовці фахівців різних галузей розглянуто в працях О. М. Семеног [14, 15], Г. Ф. Ракшанової й І. Л. Назаренко [11], Т. А. Денищич [3], Т. В. Стасюк [20] та ін. Зокрема, проблемі формування термінологічної компетентності бібліотечних працівників, що передбачає знання галузевої термінології на високому професійному рівні, присвячено дослідження С. М. Зозулі (Кравченко) [5] та ін. Можливості використання термінологічних словників у процесі вивчення професійної термінології й формуванні культури фахової мови розглядають у своїх працях О. М. Семеног [14, 16], Л. О. Симоненко [17], О. Є. Гриджук [1], О. В. Матвієнко [9] та ін. Дидактичні можливості використання фахових термінологічних словників у навчальному процесі для засвоєння професійної лексики досліджували О. Є. Гриджук [1], О. М. Решетілова [12], Л. О. Туровська [22] та ін. Проблему видової й типологічної класифікації термінологічних словників досліджувала С. В. Гринев-Гриневич [2], М. В. Комова [7], А. Ю. Полуектова [10] та ін.

Важливість і актуальність систематичної роботи з укладання енциклопедій, термінологічних словників, довідників з питань бібліотекознавства та суміжних наук для розвитку бібліотечної науки не викликають жодних сумнівів. Проблематика підготовки термінологічних видань перебуває в полі зору фахівців галузі і має відображення в науковій літературі. Підходи до укладання термінологічних словників і досвід створення галузевих термінологічних словників представлено у працях Н. В. Стрішенець [21], С. М. Зозулі [4], К. Т. Селіверстової [13], І. Каніч [6], А. Ю. Полуєктова [10] та ін. Зокрема, міжнародний досвід термінологічної діяльності у галузі бібліотечної справи розглянуто у роботі Г. І. Солоіденко [18]. Українські довідкові видання, які відображають поняттєво-термінологічний апарат бібліотекознавства та суміжних наук, проаналізовано у роботі С. О. Лісіної [8]. Безумовно, розвиток будь-якої галузі знання передбачає розвиток її термінології. Тож термінологічна робота не є завершеним процесом, бо «на кожному її етапі здійснюється лише систематизація існуючих термінів, продиктована необхідністю досягнення взаєморозуміння між фахівцями галузі» [18]. Щодо бібліотечно-інформаційної сфери діяльності, ті зміни і трансформації, які відбуваються сьогодні в галузі, потребують розв'язання комплексу питань, у тому числі й проблем, що стосуються термінології. Не зважаючи на певну кількість вже існуючих словників і довідкових видань, цього недостатньо для повного задоволення потреб фахівців галузі.

Мета статті – розглянути можливості використання термінологічних фахових словників як ефективного засобу мовно-термінологічної підготовки бібліотечних працівників, оволодіння науковою та фаховою термінологією на всіх етапах навчання і професійної діяльності, а також схарактеризувати підготовлене автором довідкове видання «Каталогізування документів: короткий термінологічний словник».

Виклад основного матеріалу. Професійна підготовка висококваліфікованих, конкурентоспроможних фахівців будь-якої галузі знань, у тому числі й бібліотечно-інформаційної, неможлива без якісної мовно-термінологічної підготовки, що передбачає опанування фаховою термінологією і досконале володіння нею. Спеціальні галузеві терміни, як зазначає Т. В. Стасюк, «становлять понад 60% професійної лексики фахівця, решту посідають загальнонаукова термінологія та загальнонавчальні лексеми» [20]. Тож зрозуміло, що досконале знання фахової термінології і вільне володіння нею є однією з найголовніших професійних характеристик і обов'язковим складником професіоналізму фахівця, а термінологічна компетентність – одним з найважливіших складників загальної професійної компетентності. У дослідженнях науковців [5, 3, 14, 20] поняття «професійно-термінологічна компетентність» визначено як знання галузевої термінології на високому професійному рівні, як сформовану систему комунікативних умінь і навичок, здатність і готовність коректно, влучно й доречно використовувати фахову термінологію певної спеціальності у професійній науковій і виробничій діяльності, професійному спілкуванні, усному й писемному професійному мовленні відповідно до нормативних вимог, а також наявність стійкої мотивації до постійного самовдосконалення і засвоєння нових знань і умінь щодо використання фахової лексики.

Знання і глибоке розуміння фахової термінології є однією з найважливіших професійних якостей, ознакою як професійно-комунікативної, так і загальної

культури фахівця. Крім того, в умовах сьогодення стрімкий розвиток і впровадження інформаційних технологій у бібліотечно-інформаційну сферу діяльності, розвиток інноваційних напрямів та форм бібліотечної роботи, переорієнтування діяльності наукових бібліотек у напрямі формування єдиного інформаційного простору істотно впливають на термінологію галузі [19]. Під впливом цих трансформацій бібліотечно-інформаційна термінологія зазнає певних змін, розширюється і збагачується новими термінами, деякі терміни застарівають і замінюються новими, більш сучасними. Уміння швидко адаптуватися до змін у сфері професійної діяльності передбачає, зокрема, досконале володіння фаховою термінологією, прагнення і здатність до самоосвіти й професійного самовдосконалення в цьому напрямі. Тож термінологічна підготовка бібліотечного фахівця є невіддільною складовою його професійної підготовки, а досконале знання фахової термінології дасть змогу легко орієнтуватися у масивах наукової і професійної літератури, постійно збагачувати й поповнювати словниковий запас професійної лексики, підвищувати рівень професійної кваліфікації.

Як зазначалося вище, вільне володіння фаховою термінологією є обов'язковим компонентом професіоналізму фахівця. Від знання спеціальної фахової термінології й уміння оперувати нею значною мірою залежить успішність навчальної діяльності і надалі професійної діяльності. Саме з опанування наукової фахової термінології, професійного мовлення починається формування системи загальних і професійних знань майбутнього фахівця [5, 20]. Ознайомлення з термінами відповідної галузі науки є одним з перших кроків в оволодінні термінологією обраної професії. Термінологічні словники посідають особливе місце у формуванні професійно-мовленнєвої підготовки фахівця. Використання фахових термінологічних словників допомагає у розв'язанні низки проблем, пов'язаних з питаннями опанування науковою та фаховою термінологією, вироблення навичок коректного вживання як загальнонаукових, так і спеціальних термінів, сприяє розширенню й збагаченню словникового запасу, засвоєнню нових знань. Словником називають зібрання слів (словосполучень), розташованих у певному порядку, з певними супутніми поясненнями залежно від його призначення. *Термінологічним словником* називають різновид лінгвістичного словника, в якому зібрано та систематизовано терміни й визначення певної галузі знань. Термінологічні словники призначені відображати поняттєво-термінологічний апарат різних галузей науки, техніки, культури тощо, забезпечувати навчальну, наукову та виробничу діяльність [4, 7].

Термінологічні словники не просто фіксують сукупність термінів певної науково-виробничої сфери, вони показують системний характер термінології як логічно організованої системи, сприяють вивченню й розумінню системних зв'язків у термінології. Термінологічні словники є найважливішим засобом опису певної терміносистеми. Системність термінології зумовлена двома типами зв'язків, що надають сукупності термінів системного характеру: 1) логічними зв'язками (якщо між поняттями певної науки існують системні логічні зв'язки, то терміни, які називають ці поняття, також мають бути системно пов'язаними); 2) мовними зв'язками (терміни позначають наукові поняття, проте вони залишаються одиницями природної мови, тож їм властиві всі зв'язки, характерні для загальнонавчаних слів: синонімічні, антонімічні, словотвірні, граматичні тощо) [23]. Опанування фаховою термінологією полягає не лише у запам'ятовуванні

термінів і засвоєнні їх значення, це сприйняття термінології як системи, розуміння місця і ролі кожного терміна в цій системі для визначення професійних понять, явищ і дій, відчуття взаємозв'язку між окремими термінами та їх взаємодії. У цьому сенсі можливості використання словників для оволодіння фаховою лексикою є достатньо широкими – від засвоєння фахової термінології загалом до поглибленого вивчення термінів і розуміння термінології як упорядкованої системи [1].

Загальна функція будь-яких словників – це збирання, фіксація, накопичення, систематизація й зберігання знань. Щодо термінологічних словників науковці розглядають такі основні функції – *навчальну, довідкову, нормативну та систематизуючу* [4, 9, 13, 17]. Оскільки одним з головних напрямів термінологічної роботи і першим етапом з упорядкування термінології є інвентаризація термінології, тобто збирання й опис всіх термінів у певній галузі знання, то й, відповідно, однією з головних функцій термінологічного словника називають *інвентаризаційну* функцію. Інвентаризаційна функція подає перелік термінів, систематизуюча – визначає місце терміна в терміносистемі. Нормативна функція фіксує значення і сферу вживання слів, дає змогу забезпечити їх використання у фаховій мові. Систематизуюча функція словника визначає місце терміна в терміносистемі. [2, 13]. Інформаційна функція полягає безпосередньо у задоволенні інформаційних потреб користувачів – наданні термінологічної інформації. Навчальна функція словника передбачає оволодіння фаховою термінологією, формування умінь і навичок її активного використання у професійному спілкуванні, а також навичок самостійної роботи з розвитку професійного мовлення.

Існують різні види й типи термінологічних словників залежно від їх функційного призначення. Класифікація термінологічних словників пов'язана з їхніми структурними особливостями та функціями. У своєму дослідженні М. Комова детально розглядає питання видової класифікації (диференціація словників за однією найсуттєвішою ознакою) й типологічної класифікації (належність документа до певного типу за сукупністю ознак) словників. Найсуттєвішими типоутворювальними ознаками для класифікації термінологічних словників вважають їх цільове й читацьке призначення [7]. За читацькою адресою термінологічні словники можуть мати призначення для широкого кола користувачів (науковців, викладачів, студентів, аспірантів та ін.) або для вузьких кіл окремих категорій фахівців. У цільовому призначенні термінологічних словників М. В. Комова пропонує таку типологічну класифікацію термінологічних словників [7]: термінологічні словники належать до *довідкових* документів (містять короткі відомості наукового або прикладного змісту, мають високий ступінь узагальнення інформації); *наукові* документи (містять результати теоретичних або експериментальних досліджень у вигляді наукових понять та їх номінативних одиниць, їх головна функція – документне забезпечення різних сфер діяльності науковою довідковою інформацією); *науково-популярні* документи (містять відомості наукового або прикладного характеру з різних галузей науки, культури, техніки у доступній для читача-неспеціаліста формі й призначені для популяризації наукових та інших спеціальних знань); *виробничі* документи (містять інформацію прикладного характеру, розраховані на фахівців різної кваліфікації, призначені для використання на виробництві та в інших сферах практичної діяльності); термінологічні словники як *навчальні посібники* (містять термінологію певної спеціальності чи ще більш обмеженої тематики – курсу; призначені для

використання у навчальному процесі).

Термінологічні словники як навчальні посібники слугують джерелом навчальної інформації, призначені для забезпечення навчального процесу і розраховані насамперед на викладачів і студентів. [7, 10]. Як правило, навчальні термінологічні словники створюють у закладах вищої освіти для обслуговування навчального процесу. Цей різновид лексикографічних праць останнім часом набирає дедалі більшої актуальності. Разом з тим, на думку фахівців [9], «педагогічно затребуваним є створення *навчальних видань довідкового характеру* – термінологічних словників, які мають підвищити рівень понятійно-термінологічної культури студентів».

Робота зі словниками, зокрема термінологічними, є одним з ефективних засобів засвоєння фахової лексики в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців, особливо у навчанні професійно орієнтованих дисциплін. Уміння й навички роботи зі словниками й довідковими виданнями, сформовані під час навчання, стануть важливим чинником професійного розвитку й самовдосконалення фахівця у його подальшій професійній і науковій діяльності. Професійне спілкування у виробничій та науковій діяльності потребує особливої точності використання спеціальної фахової термінології, глибокого розуміння змісту й сутності використовуваних термінів. Використання спеціальних термінологічних словників і довідників сприяє розвитку загальної мовної культури фахівця, удосконаленню професійного мовлення як усного у підготовці виступів з фахової тематики, так і писемного у написанні наукових текстів тощо. Звернення до термінологічних словників і довідкової літератури є доцільним при опрацюванні наукової літератури. Як зазначає О. М. Семенов, «невід’ємною складовою професійного саморозвитку особистості виступає лексикографічна культура, а ефективним засобом, що має стимулювати й позитивно активізувати професійний саморозвиток, виступають словники» [16].

Використання термінологічних словників як джерела інформації є актуальним на всіх етапах професійної підготовки у професійній та науковій діяльності. Уміння користуватися словниками й отримувати з них потрібну інформацію забезпечує ефективне засвоєння фахової термінології і розвиток професійного мовлення, стимулює пізнавальну активність, сприяє формуванню потреби і мотивації професійного розвитку і саморозвитку.

Слід звернути увагу на ще один аспект термінологічної підготовки фахівців. В умовах сьогодення, коли стратегічний курс України спрямований на інтеграцію в європейський простір та світове співтовариство, важливого значення набуває питання іншомовної підготовки фахівців, зокрема й термінологічної. Знання іноземних мов і, відповідно, володіння іншомовною фаховою термінологією, є суттєвим чинником конкурентоспроможності фахівця будь-якої галузі. У бібліотечно-інформаційній сфері під впливом трансформацій, які відбуваються в галузі внаслідок інформатизації і переорієнтації на електронне середовище, розширення міжнародних зв'язків, бібліотечно-інформаційна термінологія також зазнає певних змін, поповнюється й збагачується новими термінами. У своєму прагненні стати повноправним членом європейського співтовариства Україна взяла зобов'язання до виконання низки критеріїв співпраці, серед яких прийняття й адаптація європейських і міжнародних стандартів, у тому числі й у бібліотечно-інформаційній сфері. У процесі інтеграції у світовий інформаційний простір

організація діяльності наукових бібліотек відповідно до міжнародних стандартів є її невіддільною складовою. Переорієнтування діяльності українських наукових бібліотек у напрямі формування єдиного інформаційного простору потребує регулювання бібліотечно-інформаційної сфери відповідно до міжнародних стандартів, впровадження уніфікованої наукової термінології, узгодження української бібліотечної термінології з міжнародними стандартами. Усе це потребує від фахівців бібліотечної галузі і науковців постійного професійного розвитку й самовдосконалення, оволодіння новою термінологією не тільки рідною мовою, а й знанням іноземної фахової термінології. Без сумніву, фаховий термінологічний словник стане незамінним помічником та ефективним засобом для засвоєння іншомовної фахової термінології і формування системних знань спеціальної лексики.

Як зазначалося вище, фахівцями ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського у 2021 рр. підготовлено довідкове видання «Каталогізування документів: короткий термінологічний словник» (далі – Словник). Метою створення Словника було виявити, зібрати та систематизувати термінологію поняттєвого апарату інформаційної, бібліотечно-інформаційної сфери України, зокрема того її напряму, що стосується процесу каталогізування документів. Як зазначає Г. І. Солоіденко, «каталогізація – одна з найбільш розвинутих галузей бібліотечно-бібліографічної теорії та практики і водночас одна з найбільш розроблених підсистем термінології бібліотекознавства» [19]. Термінологія сучасної каталогізації поєднує практичний досвід багатьох поколінь каталогізаторів і термінологію суміжних галузей знань. <...> «існує достатньо розвинута поняттєва термінологічна база каталогізації та систематизації. Кількість термінів в ній невпинно зростає. <...> Термінологія цієї галузі бібліотекознавства сьогодні є найбільш складною та найбільш видозміненою порівняно з іншими розділами терміносистеми галузі» [19]. Тож у процесі роботи над Словником постали певні питання, пов'язані з тими змінами, які відбуваються у бібліотечно-інформаційній сфері і термінології каталогізації, зокрема із застосуванням комп'ютерних технологій, сучасних методів каталогізування. Зважаючи на те, що останнім часом термінологія в цій сфері діяльності зазнає істотних змін, Словник має сприяти її упорядкуванню й унормуванню. *Наукова новизна* пропонованого видання полягає в тому, що в ньому упорядковано та систематизовано наявну термінологію каталогізування документів. До Словника увійшли терміни та визначення із законів України, що регулюють відносини: в інформаційній, бібліотечно-інформаційній сфері; національних і державних стандартів України; міждержавних стандартів, прийнятих Держстандартом України з бібліотечної справи, інформаційної та видавничої діяльності. Крім того, Словник містить терміни з документів Міжнародної федерації бібліотечних асоціацій та установ (The International Federation of Library Associations and Institutions, IFLA), які представляють термінологію RDA. Міжнародний стандарт «Опис та доступ до ресурсу» (Resource Description and Access – RDA), призначений для електронного середовища, є нині найвідомішим у зарубіжному бібліотекознавстві та активно впроваджується у бібліотеках європейських країн. В Україні впровадження стандарту RDA поки що в перспективі й потребує розв'язання низки проблем, однак пропонований Словник може бути корисним фахівцям бібліотечної галузі для ознайомлення з цією термінологією.

Словник містить понад 470 словникових статей термінів із визначеннями,

зазначенням варіантних форм термінів, англійських еквівалентів термінів, а також показники українських і англійських термінів. Словник розрахований на працівників бібліотек та інших інформаційних установ, пов'язаних із бібліотечно-інформаційною діяльністю, а також може бути корисним для широкого кола користувачів, зокрема для наукових і науково-педагогічних працівників, докторантів, аспірантів і тих, хто досліджує проблематику цієї галузі, для студентів закладів вищої освіти й коледжів, які навчаються за інформаційно-бібліотечними та іншими гуманітарними напрямками підготовки.

Висновки:

- бібліотечно-інформаційна сфера, як будь-яка галузь науки і практики, потребує створення чітко сформованої системи понять, термінів, їх визначення і характеристики з урахуванням сучасного вітчизняного і міжнародного досвіду;
- термінологічним словникам належить важлива роль в упорядкуванні й нормалізації бібліотечно-інформаційної термінології;
- фахові термінологічні словники відіграють важливу роль у процесі формування мовно-термінологічної компетентності фахівців; використання фахових термінологічних словників має широкий спектр можливостей на всіх етапах навчання і професійної діяльності, а також для самостійної роботи у процесі професійного самовдосконалення;
- довідкове видання «Каталогізування документів: короткий термінологічний словник», підготовлене у ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, може розглядатися як складник мовно-комунікативної підготовки фахівців бібліотечної галузі.

Список використаних джерел

1. Гриджук О. Термінологічний словник як джерело засвоєння фахової лексики. *Педагогіка і психологія проф. освіти*. 2014. № 1. С. 47–57.
2. Гринев-Гриневиц С. В. Введение в терминографию: Как просто и легко составит словарь : учеб. пособ. 3-е изд, доп. Москва : Книжный дом «Либроком», 2009. 224 с.
3. Денищич Т. А. Роль термінологічної компетентності у становленні майбутнього фахівця. URL: https://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp161/denishhich_t.a..pdf (дата звернення: 22.06.2021).
4. Зозуля С. М. Термінологічний словник «Інформаційні ресурси. словник законодавчої та стандартизованої термінології». *Бібл. планета*. 2014. № 2 (64). С. 38–40.
5. Зозуля С. М. Формування термінологічної компетентності бібліотечних працівників у контексті інноваційного розвитку галузевої освіти. *Наукові праці Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського*. 2012. Вип. 3. Науково-методичні та організаційні засади інформаційно-аналітичного забезпечення педагогічної науки, освіти і практики України: стан та перспективи. С. 255–263.
6. Каніч І. Словенський одномовний «Словник бібліотечної термінології» тлумачного типу. *Українська термінологія і сучасність*. 2013. Вип. IX. С. 119–145. URL: http://eprints.rclis.org/30352/1/clanek-Kiev-utis_2013.pdf (дата звернення: 22.06.2021).
7. Комова М. Класифікація термінологічних словників. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2008. № 620 : Проблеми української термінології. С. 144–147. URL: http://vlp.com.ua/files/29_22.pdf (дата звернення: 22.06.2021).
8. Лісіна С. Бібліотекознавча термінологія у довідкових виданнях. *Бібл. вісн.* 2019. № 4 (252). С. 27–33.
9. Матвієнко О. Навчальний термінологічний словник з документознавства. *Вісн. Кн.*

палати. 2011. № 6. С. 1–3.

10. Полуектова А. Ю. Теоретичні засади укладання навчального словника-мінімуму лінгвістичної термінології. *Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили]. Серія : Філологія. Мовознавство*. 2012. Т. 195, Вип. 183. С. 76–80. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdufm_2012_195_183_18 (дата звернення: 22.06.2021).

11. Ракшанова Г. Ф., Назаренко І. Л. Формування фахової термінологічної компетентності у студентів. *Філологічні студії*. 2018. Вип. 17. С. 249–260.

12. Решетілова О. М. Використання словників як ефективного засобу навчання майбутніх документознавців української професійної лексики. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2015. III(33). Iss. 66. С. 47–50.

13. Селіверстова К. Т. Підготовка галузевих словників: здобутки і особливості методики укладання перекладного словника. *Архіви України*. 2013. № 5. С. 25–62. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ay_2013_5_4 (дата звернення: 22.06.2021).

14. Семенов О. М. Культура наукової української мови : навч. посіб. 2-ге вид., стереот. Київ : Академія, 2012. 216 с.

15. Семенов О., Сьоміна А. Професійно-мовленнєва підготовка майбутніх фахівців із документознавства в умовах університетської освіти: термінологічний і культурологічний компоненти. *Пед. науки: теорія, історія, інновац. технології*. 2018. № 5 (79). С. 235–247.

16. Семенов О. М. Словник у професійній діяльності: ціннісні орієнтири. *Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи* : зб. наук. пр. III Міжнар. наук.-практ. конф., 12–14 листоп. 2012 р. Київ ; Львів, 2012. С. 271–274. URL: http://virt.ldubgd.edu.ua/konferenc/kon_ikt/Section6/Semenog.pdf (дата звернення: 22.06.2021).

17. Симоненко Л. О. Роль словників у формуванні культури фахової мови. 2015. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/9169/1/%D0%A3%D0%9A%D0%A0%D0%90%D0%87%D0%9D%D0%A1%D0%AC%D0%9A%D0%90%20%D0%9C%D0%9E%D0%92%D0%90_p021-022.pdf (дата звернення: 22.06.2021).

18. Солоіденко Г. Міжнародна термінологічна діяльність у галузі бібліотечної справи: словникові проекти та довідково-енциклопедичні видання бібліотек. *Бібл. вісн.* 2005. № 2. С. 23–31.

19. Солоіденко Г. І. Українська бібліотечна термінологія: становлення та основні етапи розвитку : монографія / НАН України. Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2010. 204 с.

20. Стасюк Т. В. Мовно-професійна-компетентність/термінологічна компетентність у розрізі соціолінгвістики. *Дослідження з лексикології і граматики української мови*. 2014. Вип. 15. С. 153–161.

21. Стрішенець Н. В. Досвід підготовки англоукраїнського словника бібліотечної термінології. *Вісн. Кн. палати*. 2004. Вип. 5. С. 20–24.

22. Туровська Л. В. Термінологічний словник у контексті формування сучасного фахівця. *Тенденції та перспективи формування професійної лексики* : доп. VIII Міжнар. наук.-практ. семінару, присвяченого питанням функціонування професійного мовлення, лінгвокультурологічному та соціокультурному аспектам філології. Ірпінь : УДФС України, 2018. Вип. VIII. С. 112–118.

23. Шевчук С., Клименко І. Українська мова за професійним спрямуванням : підручник. 4-те вид., випр. і допов. Київ : Алерта, 2014. 696 с.

References

1. Hrydzhuk, O. (2014). Terminolohichniy slovnyk yak dzherelo zasvoiennia fakhovoi leksyky. *Pedahohika i psykhologhiia profesiinoy osvity*, (1), 47–57. [in Ukrainian].
2. Grinev-Grinevich, S. V. (2009). Vvedenie v terminografiyu: Kak prosto i legko sostavit slovar. Uchebnoe posobie. Izd. 3-e, dop. Knizhnyy dom «LIBROKOM». [in Russian].
3. Denyshchych, T. A. Rol terminolohichnoyi kompetentnosti u stanovlenni maibutnoho

fakhivtsia. https://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp161/denishhich_t.a..pdf [in Ukrainian].

4. Zozulia, S. M. (2014). Terminolohichniy slovnyk «Informatsiini resursy. slovnyk zakonodavchoi ta standartyzovanoi terminolohii». *Bibliotechna planeta*, 2 (64), 38–40. [in Ukrainian].

5. Zozulia, S. M. (2012). Formuvannia terminolohichnoi kompetentnosti bibliotechnykh pratsivnykiv u konteksti innovatsiinoho rozvytku haluzevoi osvity. *Naukovi pratsi Derzhavnoi naukovo-pedahohichnoi biblioteky Ukrainy imeni V. O. Sukhomlynskoho*, 3, 255–263. [in Ukrainian].

6. Kanich, I. (2013). Slovenskyi odnomovnyi «Slovnyk bibliotechnoi terminolohii» tлумачного типу. *Ukrainska terminolohiia i suchasnist*, IX, 119–145. http://eprints.rclis.org/30352/1/clanek-Kiev-utis_2013.pdf [in Ukrainian].

7. Komova, M. (2008). Klasyfikatsiia terminolohichnykh slovnykiv. *Visnyk Natsionalnogo universytetu «Lvivska politehnika»: Problemy ukrainskoi terminolohii*, 620, 144–147. http://vlp.com.ua/files/29_22.pdf [in Ukrainian].

8. Lisina, S. (2019). Bibliotekoznavcha terminolohiia u dovidkovykh vydanniakh. *Bibilotechnyi visnyk*, 4 (252), 27–33. [in Ukrainian].

9. Matviienko, O. (2011). Navchalnyi terminolohichnyi slovnyk z dokumentoznavstva. *Visnyk Knyzhkovoï palaty*, 6, 1–3. [in Ukrainian].

10. Poluektova, A. Yu. (2012). Teoretychni zasady ukladannia navchalnogo slovnyka-minimumu linhvistychnoi terminolohii. *Naukovi pratsi [Chornomorskoho derzhavnogo universytetu imeni Petra Mohyly]. Seriia : Filolohiia. Movoznavstvo*, 195 (183), 76–80. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdufm_2012_195_183_18. [in Ukrainian].

11. Rakshanova, H. F. & Nazarenko I. L. (2018). Formuvannia fakhovoi terminolohichnoi kompetentnosti u studentiv. *Filolohichni studii*, (17), 249–260. [in Ukrainian].

12. Reshetilova, O. M. (2015). Vykorystannia slovnykiv yak efektyvnogo zasobu navchannia maibutnykh dokumentoznavtsiv ukrainskoi profesiinoi leksyky. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, III (33), Is. 66, 47–50. [in Ukrainian].

13. Seliverstova, K. T. (2013). Pidhotovka haluzevykh slovnykiv: zdobutky i osoblyvosti metodyky ukladannia perekladnogo slovnyka. *Arkhivy Ukrainy*, 5, 25–62. http://nbuv.gov.ua/UJRN/ay_2013_5_4 [in Ukrainian].

14. Semenoh, O. M. (2012). Kultura naukovoï ukrainskoi movy: navch. posib. 2-he vyd., stereot. Akademiia. [in Ukrainian].

15. Semenoh, O. & Somina, A. (2018). Profesiino-movlennieva pidhotovka maibutnykh fakhivtsiv iz dokumentoznavstva v umovakh universytetskoï osvity: terminolohichni i kulturolohichni komponenty. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii*, 5(79), 235–247. [in Ukrainian].

16. Semenoh, O. M. (2012, November 12–14). Slovnyk u profesiinii diialnosti: tsinnisni oriientyry. In *Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii v suchasniï osviti: dosvid, problemy, perspektyvy*: zbirnyk naukovykh prats III Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii, Kyiv, Lviv, pp. 271–274. http://virt.ldubgd.edu.ua/konferenc/kon_ikt/Section6/Semenog.pdf [in Ukrainian].

17. Symonenko, L. O. (2015). *Rol slovnykiv u formuvanni kultury fakhovoi movy*. http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/9169/1/%D0%A3%D0%9A%D0%A0%D0%90%D0%87%D0%9D%D0%A1%D0%AC%D0%9A%D0%90%20%D0%9C%D0%9E%D0%92%D0%90_p021-022.pdf [in Ukrainian].

18. Soloidenko, H. (2005). Mizhnarodna terminolohichna diialnist u haluzi bibliotechnoi spravy: slovnykovi proekty ta dovidkovo-entsyklopedychni vydannia bibliotek. *Bibliotechnyi visnyk*, 2, 23–31. [in Ukrainian].

19. Soloidenko, H. I. (2010). *Ukrainska bibliotechna terminolohiia: stanovlennia ta osnovni etapy rozvytku*. Natsionalna biblioteka Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho.

20. Stasiuk, T. V. (2014). Movno-profesiina-kompetentnist/terminolohichna kompetentnist u rozrizi sotsiolinhvistyky. *Doslidzhennia z leksykolohii i hramatyky ukraïnskoi movy*, 15, 153–161. [in Ukrainian].
21. Strishenets, N. V. (2004). Dosvid pidhotovky anhloukraïnskoho slovnyka bibliotechnoi terminolohii. *Visnyk Knyzhkovoï palaty*, 5, 20–24. [in Ukrainian].
22. Turovska, L. V. (2018). Terminolohichni slovnyk u konteksti formuvannia suchasnoho fakhivtsia. In *Tendentsii ta perspektyvy formuvannia profesiinoï leksyky: dopovidi VIII Mizhnarodnoho naukovo-praktychnoho seminaru, prysviachenoho pytanniam funktsionuvannia profesiinoho movlennia, lnhvokulturolohichnomu ta sotsiokulturnomu aspektam filolohii*. UDFS Ukrainy, Irpin (VIII, pp. 112–118). [in Ukrainian].
23. Shevchuk, S. & Klymenko, I. (2014). *Ukraïnska mova za profesiinym spriamuvanniam: pidruchnyk*. 4-te vyd., vypr. i dop. Alerta. [in Ukrainian].

Nataliya Zorina

Researcher of the Department of Scientific and
Educational Information Resources
of V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and
Pedagogical Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine
e-mail: n.zorina@i.ua
ORCID ID: 000-0001-7627-7805

**TERMINOLOGICAL DICTIONARY AS AN EFFICIENT MEANS OF FORMATION
OF LIBRARY EMPLOYEES' PROFESSIONAL LANGUAGE**

The article deals with possibilities of using professional terminological dictionaries in the process of librarians' language and terminological training as an important component of their professional development. It has been emphasized that the knowledge and deep understanding of professional terminology is one of the most important professional qualities of a specialist, one of the main indicators of formation of his or her professional competence. The place and role of professional terminological dictionaries as an effective means of mastering professional terminology in educational, professional and research activities, as well as in the process of professional self-development of librarians, have been stated. The article emphasizes that the use of professional terminological dictionaries is efficient in the process of mastering scientific and professional terminology – from learning professional terminology in general to in-depth study of terms and understanding of terminology as an orderly system. A systematic use of the terminological dictionary promotes the development of skills of correct use of both special and general scientific terms, increase and enrichment of the vocabulary, mastering new knowledge. The meaning of the term “terminological dictionary” has been considered, the functions of terminological dictionaries have been characterized, as well as their classification according to the target use and a reader's purpose. The importance of a foreign language learning, including terminology, has been stated. It has been noted that under the influence of the transformations in the library and information sphere due to informatization, expansion of international relations and reorientation of scientific libraries' activities in the direction of forming a single information space, the issue of a foreign language learning, including terminology, is becoming important. Mastering foreign language terminology is a significant factor of a specialist's competitiveness in any field, including a library. The reference edition “Cataloguing of documents: a short terminological dictionary” has been characterized. In conclusion, it has been noted that terminological literacy of library staff is an important and mandatory component of their professional culture, and the use of professional terminology

dictionaries is an efficient means of a professional language formation.

Keywords: *terminology, library and information terminology, terminological dictionary, terminological literacy, professional language.*